

כָּלְנוּם

10

DISSE^TATI^O GRADUALIS

De

TARGUMIM,
Ex Auctoritate Amplissimæ

Facultatis Philosophicæ in Regio ad
Auram Athenæo,

P RÆ S I D E

Admodum REVERENDO & CELE-
BERRIMO DOMINO,

M. I S A A C O
J H E M A N /

Sacrarum Linguarum Professore
Ordinatio,

Ventilationi Publicæ subjecta,

a

GABRIELE CAJANO E. F.

Oft^s Bothn.

Die 9. Maii Anno M. DCC. III.
Loco horisque consuetis,

A B O Æ

Excud: JOHANNES WINTER.

VIRIS
De Ecclesiis DEI, insigni accuratione
& Pio Zelo, meritissimis,

Plurimum REVERENDIS & CLA^R
RISSIMIS,

DN. M. JACOBO
FALANDRO,

Pastori in Cronoby incluto, & Præposito
adjacentis districtus eximie Conspectuo,

D. BARTHOLDO
VHAEL,

Pastori in Jlmola, piè vigilanti, olim
Præceptor i παραγέσω,

Promotoribus & Patronis
exstumatissimis,

Hanc dicat opellam animo venerabundo &
gratissimo.

N. suorum Cl:

Cultor assiduus
G. C.

J. N. J.

Ranslationes Scripturæ
Sacrae in linguas vernaculas sunt quidem multæ & variæ ; inter antiæ
quissimas tamen sunt
Versiones Chaldaicæ , de

quibus paucis acturus , appellationis rationem præmittere teneor , facit enim monentibus eruditis ᾧ ὁρθῶς διδάσκειν . Appellantur autem versiones
הַתְּרִזּוּמִים , quod vocabulum descendit à תְּרִזּם interpretatus est , explicuit ,
transtulit ex una lingua in aliam . Unde etiam nomen hoc , ratione suæ originis ,
posset tribui quoque cæteris versionibus ; Verum cum post captivitatem Babylo-
nicam apud Iudeos nulla alia extaret
versio , vocata fuit hæc , & adhuc voca-
tur in specie תְּרִזּוּם imo lingua , qua
conscripta est Targumica appellatur .
Occasionem translationi dedit populū
ignorantia ; nam post captivitatem Ba-
bylo-

bylonicam lingua Ebræa contagium Chaldaismi admisit, adeò ut tandem in Chaldæo-Syram degeneraret; Populo autem Judaico cum in junctum fuerit, ut lectioni Scripturæ S. vacaret, fuit necesse, ut Biblia Hebræa transferrentur in aliam linguam populo tunc temporis notam.

2. Antiquitatem harum παραΦράσεων quidam Judæi non verentur referre ad Mosen, ut refert Christ. Gerson & Helvicus; Quibusdam verò indubiatum est, Jonathanem accepisse suam versionem ab Haggæo, Zacharia & Malachia, ut extat in Megilla, c. i. f. 3. Dixit R. Jeremias, vel juxta alios R. Chajabar Abba, quod Targum suum in legem Onkelos proselytus acceperit à R. Elieser & R. Josua; Targum in Prophetas Jonathan Uzielides, ab Haggæo, Zacharia, & Malachia. Verum hic Uzielides, qui paulò ante Christum natum vixit, quomodo potuit esse Σύγχρονος Prophetarum supra memoratorum? Communior adhuc est sententia eorum, qui antiquitatem Targum referunt ad tem-

tempora Esdræ & Captivitatis Baby-
lonicæ, tunc enim ajunt Targum con-
scriptum esse in usum Populi, verum
cum tempore depravatum, & post-
modum iterum restitutum & casti-
gatum ab Onkeloso & Jonathane, de
quo R. Asarias in *Meor Enajim*, Cap:
9. citante Excellent: Aug: Pfeiffero,
Sic scribit: Notissimum est, quod Lex
tempore Esdræ jam extiterit in vulgo
Linguâ Chaldaicâ, sicut exponunt hoc
Rabbini nostri in Nedarim cap: 4. di-
centes: Et legerunt in Libro Legis Dei:
haec erat Scriptura, sive Textus; Expli-
cate: haec erat Targum. Lingua enim
ipsorum tum temporis erat Chaldaica,
usitata iis ex Captivitate Babylonica.
Post pauca: sic ergo observabatur inter
vulgus modus interpretandi Legem Chal-
daice toto tempore Templi secundi, man-
sitque ista Lingua semper inter eos.
(Ebraeos) usque ad Captivitatem Hie-
rosolymitanam. Neque est dubium, cum
fuerit ista translatio eorum instar Ur-
bis dirutæ sine Masora, qua sepes est Le-
gis, quin cuperit post Esdram corrumpi.

Et sic ab una Generatione ad aliam , &
 ab Ore ad Os ulterius Exemplar illud
Chaldaicum abiit & deflexit à sacro Con-
 textu : Usq; dum veniret Onkelos Prose-
 lytus , & inveniens multiplicem istam
 depravationem transferret Legem denuò
 cum consensu duorum magnorum Viro-
 rum R. Elieferis & R. Josua , sicut expo-
 nitur in Megilla Cap. 1. Onkelos pro-
 inde non incepit primus Legem in Chald:
 Linguam transferre , sed excusfit & emen-
 davit id , quod antea confusum erat .
 Cui sententia Scriptura etiam Sacra
 album addere calculum videtur , sic
 enim extat Neh : 8. 8 :
 וְקָרָא בְתּוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפְרַשׁ וְשׂוֹתֵךְ
 בְּסֶפֶר בְתּוֹרַת הָאֱלֹהִים שֶׁכְלֹזְכִינוּ בְמִקְרָא i.e. legerunt: in Libro
 in Lege Dei , explanatè , & apposuerunt in
 zellebium & intellexerunt illam Lectionem .
 Quod argumento etiam utitur Clariss.
 Hottingerus l. 1. c. 3. p. 282. Thel. Philol.
 Verum explanatio ista , de qua in loco
 citato , non fuit παραφρασική sed ἐξη-
 γογλική . Notum enim est ex Scriptis
 Rabbinorum , Judæos inde à tempo-
 ribus Ezra habuisse , qui in Synago-
 gis

gis textum ab ordinario lectore prælectum populo exponeret, ut sensus loci melius patesceret: Lingua enim Hebræa, sub captivitate Babyl. & ultra tempora Nehemias, vernacula ipsis mansit; Quid opus ergo ut Taragum adornaetur? Quam sententiam tamen impugnat Elias Germanus in prefat. in Meturgeman, his verbis: Postquam migrarunt (Ebræi) e terra sua in Babyloniam captivitatem, obliti sunt in totum lingua sue, utri scriptum extat apud Nehemiam, adeò ut etiam sapientes & periti legis fundamentum Doctrinæ sue ponerent in lingua Babylonica. Etiam Brianus Waltonus hanc hypothesisin convellesse satagit; quam tamen firmo talostare putamus, ex eo quod Daniel, Esdras, Nehemias, Haggæus, Zachiarias, Malachias, suas conciones & historias, vel ex toto, vel ex parte hebreo idiomate consignaverint, quis autem eos putet linguâ plebi ignorantibus fuisse?

3. Quibus sic præmissis, negamus tempus de quo quærimus, præcisè, determinari posse; ex eo tamen colligi potest minimum tempore Christi Targum jam extitisse, quod lingua hebræa tunc temporis nullibi magis erat vernacula, quare Doctiores, haut dubie isti malo occursuri, jam tum ierant in eam sententiam, ut Biblia transfrerrentur in aliud idioma. Adducunt etiam quædam exempla, quæ desumpta sint ex Targum, utpote Matth. 27. 46. Christus in cruce pendens, recitans verba ex Ps. 22. אלְ אֱלֹהִים לְמַה עָזַבְתָּנִי σαβαχτάνι: quod tamen non convenit cum Targum hodierno. Posset quis objicere altum silentium Flav. Josephi & Patrum Originis & Hieronymi, id quod etiam facit Cl. Hayemannus in tractatu suo, quem vocat *Wege Leuchter wider die Jüdische Finsterniß* in Append. p. 595. Et certe dubitari quidem posset, de Josepho; curiosissimo Antiquitatum Judaicarum Scriptore; ast cum Fl. Josephus non calluerit sermonem hebraum,

bræum, neque etiam Chaldaismi ipsi
 cogniti, evidentia in eo vestigia in-
 veniri scribunt cruditi: incertam
 præterea, num nam omnes ejus libri
 nostris terantur manibus: inde non
 multam nobis ingerit solicitudinem.
 Difficilior fortè res est, de Origene
 & Hieronymo, qui erant peritissimi
 harum linguarum, id quod etiam Cl. Ha-
 vemannus cum primis urget, l. c. pag.
 594. Verum silentii hujus causæ erant,
 aut magna nimis Authoritas versionis
 Græcæ, quæ tunc ipsi etiam textui
 hebræo anteferri cœpit, teste Augu-
 stino; aut ipsa exemplarium raritas
 ante Typographiam inventam non
 modo inter Christianos, verum etiam
 inter ipsos Judæos, unde Elias Levita
 Pref. in Meturg. antequam inveniretur
 ars typographica, non extabat Targum
 Prophetarum & Hagiographorum, nisi
 vel unum in tota quadam provincia,
 vel ad summum duo exemplaria in
 uno climate. Deinde Judæi quoque
 ex industria noluerunt ostendere Tar-
 gum Christianis; sciverunt enim ver-

q̄ones illas multa & minimē con-
temnenda argumenta Christianis sup-
peditaturas. Etenim post tempora
Origenis & Hieronymi, si Targum
demum esset confectum, quō tandem
id fine vel consilio? cum populus
iste in quatuor mundi angulos disper-
sus iam tum fuerit, & linguam Chal-
daicam maxima ex parte jam de-
didicerit.

4. Versiones has magni faci-
unt Judæi, non modo propter origi-
nem, ut supra diximus, verum e-
tiam ob miracula, quæ illo tempo-
re acciderant, qualia jactantur, quod
(1) Terra Israel concussa sit per qua-
dringentas leucas. (2) Vox e cœlis
audita: *Quis est ille, qui arcana mea
filii hominum revelavit?* (3) O-
mnia etiam impedimenta remota à
Jonathane, operi intento ne forte
in eo impediatur, adeo ut volantes
etiam super caput ejus aves combustæ
caderent in terram. (4) Angeli de-
scenderunt auscultandi gratia. Quæ
quidem sunt facta à Judæis interim
tamen

tamen videmus ex iisdem, quanti apud Judæos fiant versiones illæ; quare etiam ex iisdem fortius oppugnantur, adeoque Christianis sunt perquam utiles; cum ex his uti dicatum interdum fortius debellantur Judæi, quam ex ipso textu Hebreos qui ergo vult descendere cum illis in arenam disputationam si noverit Paraphrases optimè rem expediet. Exemplo sit illud Gen. 49. 10. לא יסור שבט טוהורה וטחנק מבין רגלו עך Nos ex hoc textu probamus Messiam in V. T. promissum, jam venisse, siquidem sceptrum jam est ablatum à Juda, & Judæi aliorum potestati parent; verum excipiunt Judæi, per שבט hic non intelligi sceptrum, sed virgam & afflictionem, quam significationem habet Proverb. 10. v. 13. Ergo ajunt Christum non dum venisse, quia virga adhuc supra Judæos; Verum contra ipsos sunt tres Paraphrases; sic enim Jonathan transtulit: *Non cessabunt Reges & Dominatores.* Onkelos γε explicat sic: *Non auferetur babens*

principatum a domo Iuda. Hie orofolymitana autem habet: *Non cessabunt Reges.* Extat etiam in eodem textu שילה quam vocem Judæi negant significare Messiam: verum convinci rursus possunt ex Targumim, in quibus extat מושיח נסיך vel מלך נסיך Rex Mesias. Atque hinc apparet, quantam hæ paraphrases utilitatem afferant iis, qui de articulis fidei cum Judæis disputare tenentur: sunt quidem tres fontes ex quibus refutari possunt Judæi, Textus V. T. Talmud & Targum; ast cum Targum loca obscuriora interdum clare explicet, & religio sit Judæis contradicere ipsius explicationi, facile ex eodem convin ci possunt.

5. Contra hanc autem utilitatem posset quis objicere, corruptionem Paraphrasium a Judæis factam; cui tamen obstat Judæorum religio, credunt enim eas esse divinæ autoritatis, unde verisimile non videtur eos corrupisse, aut corrumpere illas voluisse: Et si hoc fecissent, procul dubio ausi hoc fuissent

fuissent in illis locis, quæ fidem eorum evertunt, & Christianorum confirmant; ea vero quoniam incorrupta manserunt, ut patuit suprà ex Gen. 49. non sunt paraphrases temere id genus corruptionis accusandæ. Sed inquies in Paraphrasi Jonathanis non inveniri verba hæc: קדיש אבא קדיש בנה קדוש רוחא קדוש נ. Quæ tamen Galatinus scribit se vidisse in antiqua paraphrasi Esa. 6. quam sententiam confirmat etiam cœberrima lectionis varietas inter diversas editiones, sæpe namque dissidet exemplar Regium a Veneto, & Basiliense ab utroque. Ait quoque Elias in Thisbi verbum הפורטים aliter olim fuisse translatum, ac jam est. Corruptæ quidem sunt Paraphrases, sed non à Judæis, verum injuriâ temporum hoc factum esse existimamus: nulli ferè unquam Librorum ea fuit fortuna, ut post multa secula sine corruptione maneret, & quia Judæi sæpe expulsi erant patriâ, non potuerunt versiones hasce tantâ curâ servare, ne quid corrupcio-
nis

nisi irreperet, præcipue cum paraphrases hæc nunquam Masora fuerint circumcisæ, quæ codicem sacrum a corruptione immunem servavit, quod ipsum etiam testatur Elias in Masora, ubi ait: *nisi venissent (Masoretæ) dudum facta esset lex, quasi dua leges, nec essent bina exemplaria quæ congruerent invicem; sicut accidit ceteris libris Auctorum, & ipsi etiam Targum Onkelos.* Unde apparet, fatente etiam Elia, corruptionem injuriâ temporum factam esse in Targum Onkelos, quæ paraphrasis si obnoxia fuit corruptioni, multò magis aliæ, quæ toties manibus non terebantur & evolvebantur. Hæc tamen corrupti-
tanti non est, quin multa argu-
menta ex iisdem contra Judæos de-
promi possint.

6. Stylus in his versionibus non est idem, namque eodem modō non transtulerunt, siquidem antiquiores Paraphrastæ magis καὶ πόδα Textum verterunt, quam recentiores, qui pro una aut duabus vocibus hebraicis, sub-
sti-

stituerunt plurimas Chaldaicas, ut non tam versiones quam commentaria esse videantur; undē Hebræi dicunt eosdem: *seguis sensum, non voces.* Ob eam tamen rem non sunt contemnenda hæc Paraphrases; explicarunt enim bene interdum res abstrusissimas, adeò ut causam habuerint Talmudici aliquoties hæc verba proferre, Megil. p. 3. *Nisi Targum illius Textus esset, non sciremus quidnam diceret.* Omnes hæc Paraphrases sunt scriptæ sine punctis, quod ostendunt literæ יְהִיְהַ קְרֹויָה אֶמְתָּה מְאֹרֶת lectionis dicuntur; literæ enim illæ fuissent superfluæ, si punctatae fuissent. Idem testatur etiam Elias Levita Procul dubio Targumista exararunt Paraphrasin suam absque punctis. Paulo post; ostendunt id ipsum exemplaria pervergusta; longò demum tempore punctata suæ, sive per unum, sive per plures, sed anonymos. Punctatae quidem erant, sed valde ἀγωμάλως, donec accessit Johannes Buxtorffius, qui puncta-

punctionem illam examinavit & ad Analogiam Danielis & Esdræ correxit.

7. Onkelosum non certò constat scripsisse aliam versionem , nisi eam quæ extat in legem , licet Galatinus scribat eum transtulisse integra Biblia ; verum Galatino semper non esse fidem adhibendam monent eruditi , utpote homini credulo , & multa sine testimonio sèpè proferenti . Est etiam hæc Paraphrasis Onkelosi inter præstantissimas una , καὶ πόδες enim vertit Textum Hebræum . & ἀνθρωπο-
ώδειας passim observat , ut videre est in Bibliis Venetis , Basiliensibus , Hannovianis & novis Anglicanis . Accentibus quoque hæc Paraphrasis est ornata , & quidem ferè iisdem , quibus textus Hebræus , hocque procul dubio , ut lectionem hebdomadariam , quam Judæi tenebantur legere , suaviorem & jucundiorem redderent . Quis autem fuerit hic Onkelos non una est omnium sententia : Existimant quidam hunc eundem esse cum

Aqui-

Aquila Pontico , quem quidem non
ignotum dieit Hebræis Cl. Pfeiff. Crit.
p. 241. Ast sequentes rationes con-
trarium suadent , nempè quod magna
sit differentia nominis Aquilæ &
אָונְקֵלֶס , hic celebratur propter
Paraphrasin Chaldaicam in legem ,
ille propter versionem græcam : De-
inde Onkelos vixit Hierosolymis antè
vel circa tempora Christi , sub Hillele ,
quando Christiani nomen adhuc fuit
ignotum ; Aquilas vero circa tempora
Hadriani & Antonini pii , & nomi-
nabatur Christianus . Alii confun-
dunt Onkelos cum Akilas ; Verum ,
errorem hunc in primo limine , ut
priorem , statim prodit differentia
nominis , ut & distincta mentio ,
quaे fit in Scriptis Rabbinorum .
Num autem hic fuerit ille Titi soro-
rius , de quo Talmudistæ in Gittin f.
56. quæri posset ? Rab: Abram Zachut
in Juchasin fol. 52. statuit hunc fuisse
eundem , nec renuit Elias in Praef:
Merburg: Vocatur quidem in Tal-
mude hic noster הַגָּר אֹונְקֵלֶס nihilo
mi-

minus tamen Onkelos Paraphra-
stes omnino fuit alius à Titi sororio.
Onkelos enim hic noster juxta Leusa-
denium 40. annis ante Christum sub
Hircano factus est proselytus, sorori-
us autem Titi vixit tempore excidii,
& post eversionem Solymorum modò
factus est proselytus. Duo ergo erant
Proselyti nomine Onkelos, prior, qui
Christi temporibus vixit, & Gamalieli
seni octodecim annis ante excidium
urbis defuncto iusta fecit Schick: de
jure Reg: p. 425. Prosterior autem
Proselytus, propior fuit, temporibus
excidii urbis; quæ prior vivendo at-
tingere non potuit.

8. Excipit jam targum Hierosolymitanum, quod sic appellatur vel ab urbe, ubi conscripta est hæc paraphasis, vel à stylo sive dialecto, fuit enim olim triplex linguae Chaldaicæ dialectus, vid: Leusd: Phil: Ebraeo Mixt p. 45. Auctorem hujus Paraphras-
eos nesciunt; sic enim scribit Elias Praefat in Methurg: Interpres Jerosolymitanus, qui vertit legem, ignotus
est

est nobis, quisnam fuerit. Schickardus putat Auctores fuisse plures, sed unum qui collegerit. Targum hoc interruptâ serie scriptum multò recen-
tius est, ac Onkelosi & Jonathanis,
quod apparet ex Stylo impurissimo;
nam postquam Iudei familiariter con-
versari cœperunt cum Romanis &
aliis Gentilibus, etiam lingua illa
paulatim rubiginem contraxit: de qua
etiam Elias l. c. *Ingens est differen-
tia inter Targum Jerosolymitanum &
Babylonicum;* illud enim abundat plu-
ribus vocabulis Babylonicis, Græcis,
Romanis atque Persicis: quæ omnia
ibi magnò numero inveniuntur. Vide-
tur mihi confusio hec initium sumisse
tempore quò dominabantur imperia illa
Hierosolymis. Novitatem suam pro-
dit etiam eō, quod Lev. 26. 29. me-
minit dīræ illius famis Hierosolymi-
tanæ, quando Iudei comederunt car-
nem liberorum suorum, in hæc fere
verba: *Num quid mali sunt illi delin-
quentes? Ecce rebellant illi peccatores,*

qui occasionem præbuerunt Patribus nostris in Jerusalem , ut comederent carnem filiorum suorum , & filiarum suarum ?

9. Pergendum jam est ad Targum tertium in Pentateuchum , quod qui- dem vulgo Jonathæ Uzielis filio tribui- tur ; Verum stylum eruditi observan- tes , differentiam jam dudum depre- henderunt ; Jonathan enim qui Pro- phetas transtulit , κατὰ πόδα , ut dixi- mus , textum expressit ; hic autem commentarium scripsisse videtur , fa- bulisque superstitionem Judaicam re- dolentibus Targum suum replevit ; nec est , quod quis dicat Jonatha- nem in Prophetis parcum verborum fuisse , ideo , quia futura prædicunt , in lege vero liberius egisse , quia ibi erant explicandæ leges & historiæ : Nam etiam in Prophetis inveniu- tur historiæ , imò Prophetæ anterio- res , sunt libri merè historici ; de- nique cur dilatat stylum suum Gen. 49. ubi occurrit Prophetia de filiis

Jaco-

Jacobi. Res etiam ubi perfectat Auctor hujus Targum, ea infarcit gesta, quæ longo temporis intervallo post ejus, nempe Jonathan Uzielidis mortem acciderant, ut Exod. 26. 9. sit mentio sex ordinum Talmudicorum: Stylus quoque est mixtus ex linguis diversissimis. Exemplo sit locus Gen. 35. 8. ubi verba hæc רַקְדָּא שָׁמֹעַ אֶלְעָן בְּכָרְתָּא vertit hoc modo וְקָרָא שָׁמֹה אֶוחָז בְּכִוָּתָא nomen ejus alium fletum. Quasi אֶלְעָן querum significans esset idem ac Græcorum ἄλλος; Ignotus ergo est Auctor hujus Targum, nec notius tempus, quō conscriptum sit; Rarissimum tamen hoc semper erat & antiquis ferè ignorantum, imò Elias Levita curiosissimus antiquitatum indagator hoc Targum nescivit, ut monet Leusd. Phil-Ebræo-Mixt. pag. 49.

10. Ostensum est Jonathanem non esse Auctorem Targumi in legem; superest, ut videamus ejus verum Targum. Transtulit autem

hic consensu omnium Judæorum Prophetas, quod etiam Elias Levita in Præfatione sua approbat his verbis : *Jonathan filius Uzielis interpretatus est eis Octo Prophetas, ille erat è Discipulis Hillelis, qui claruit centum annis ante vastationem Domus.* Unde videamus quid hic Jonathan fecerit, & quando vixerit, nempe transtulit Prophetas, & inclaruit jam ante Christum. Falluntur ergo, qui hunc Jo-nathanem confundunt cum Auctore Græcæ versionis Theodotione ; differunt enim hi quam maximè (1) tempore, (2) religione, ille enim Judæus ἀυτόχθων καὶ γνήσιος ; hic vero ex Marcionita προστηλυτεύων. (3) lingua, ille enim Chaldaicè, hic vero Græce paraphrasin suam scripsit. Denique lubricum est fundamentum ex quo hoc eliciunt ; nempe allusio tantum utriusque nominis, quod enim Hebreis וְהוֹבֵת est, illud Græcis est Theodotion. Verum quis non videt infirmissimam conclusionem ? Ex solius

folius nominis qualicunque allusione deductam, Targum hoc ut est unum de præstantissimis, sic etiam est antiquissimum. Jacobus Christopolitanus Episcopus, testibus Senensi & Possevino asseruit hanc Paraphrasin conscriptam fuisse 21 Anno Augusti, Alstedius 30 annis ante Christum: Gerhardus & Valtherus vero 27. hoc quia cum historiis Judæorum optimè concordat, mirum, quid venerit in mentem Ant. de Gvevara, dum scribit Jonathanem Scripturam vertisse Chaldaicè annis præter propter 340. ante Christi nativitatem.

II. Egimus de Paraphrasibus in Pentateuchum & Prophetas, sequitur ut paucis consideremus etiam Paraphrases Hagiographorum, & quidem primò Paraphrasin quinque Librorum, nempè Cantici Canticorum, Ruthæ, Threnorum, Ecclesiastis & Estheræ. De hoc notandum, quod Auctor hujus ignoretur, & in pluribus locis possit potius esse loco Commentarii.

Non raro plurimas infert fabulas, ut
 cap. 2, 9. de virginibus Estheræ datis,
 quam fabulam descriptam vide
 in ipsa Paraphrasi, & Lexico Chald:
 & Syr: Buxtorff: Radice חל Lingua
 quâ conscripta est hæc Paraphrasis est
 Hierosolymitana, quâ Judæi in Judæa
 & Hierosolymis usi fuerunt. Extat
 quoque aliud Targum in Estheram;
 verum nec Auctor, nec tempus qvō
 conscriptum sit est notum, triplo ta-
 men est majus textu Hebræo. Est
 adhuc Targum ultimum in Psalmos,
 Proverbia & Jobum, quod vulgo tri-
 buitur R: Jose, quem perhibent fuisse cœ-
 cum aut luscum, vocatur יוסי
 Num autem hic Rab: Jose sit Auctor
 hujus Targum disquiri posset; sunt
 qui statuunt Auctorem hujus Paraphra-
 seos ignotum, ut R: Alarias in Meor.
 En. 148. Targum *præsens* Hagiogra-
 phorum cuius sit Auctoris ignoramus:
 Et Buxt: fil. Præf: Lex: Chald. Syr.
 De Targum Hagiographorum auctori-
 bus nil certi ex Historia Hebraica ha-
 betur

betur; Ex stylo autem variis suis
ipsoz apparet, & præcedentibus longe
recentiores. Sic & Gerson: Über
etliche Bücher der Psalmen hat man
ihziger Zeit auch einen weitläufigen
Targum, welcher voller Tal-
mudischer Greuel und Fabeln ist /
weiß niemand wer es gemacht / o-
der geschrieben hat. Communissi-
ma tamen sententia est Auctorem hujus
Targum suis, ut diximus, R. Jose;
Quando autem vixerit hic Jose, non
convenit inter omnes. Sixt: Senen-
sis rejicit ad annum Christi 400. Wal-
tonus ad 600, Galatinus ad annum
Christi 340. Paraphrasis hæc cum sty-
lo sit conscripta inæquabili, sunt e-
nim immixtae voces Syriacæ & Lat-
inæ, nequidem à Judæis cætera do-
ctissimis, qui cognitione harum lin-
guarum destituuntur, potest intelligi;
sic conqueritur etiam Elias Levita se
non intelligere voces Syriacas. Ob
quam rem etiam tanti non æstima-
tur, quanti Paraphrases cæteræ. At-
que

que sic paucis, Lector Benevole, de-
scripta habes Targumim, de quibus
quidem pluribus agere animus fuit:
verum cum causæ intervenerint son-
ticas, quæ id vetuerant, per brevem hanc
delineationem pro temporis ra-
tione adornare fuit
necessæ!

S. D. G.

